

مبانی، اصول و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی مبتنی بر آموزه‌های دینی

حجت‌الاسلام د. سرسید جهان‌الدین میرمحمدی

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

تهران - ۱۳۹۸

میرمحمدی، سیدجمال‌الدین، ۱۳۴۱ -	سرشناسه
مبانی، اصول و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی مبتنی بر آموزه‌های دینی [کتاب] / سیدجمال‌الدین میرمحمدی، ویراستار اکبر بتونی، ابوالقاسم دل‌انگیز.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات، ۱۳۹۸.	مشخصات نشر
۵۲۴ ص.	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۲۲-۶۳۵۰-۹۸-۳	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
نیروی انسانی -- مدیریت	موضوع
Manpower planning	موضوع
نیروی انسانی -- مدیریت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام	موضوع
IslamManpower planning -- Religious aspects	موضوع
نیروی انسانی -- ایران -- مدیریت	موضوع
Manpower planning-- Iran	موضوع
بتونی، اکبر، ۱۳۳۳ -، ویراستار	شناسه افزوده
دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات	شناسه افزوده
HF۵۵۲۹/۵	رده بندی کتبی
۶۵۸/۳۰۱	رده بندی دویشر
۵۷۵۰۳۰۵	شماره کتابخانه ملی

مبانی، اصول و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی مبتنی بر آموزه‌های دینی

نویسندگان: دکتر عباس چهاردولی، دکتر ...

ویراستار علمی: مجید کرامت زاده

ویراستار ادبی: ابوالقاسم دل‌انگیز

ناظر ویراستار: دکتر عباس چهاردولی

صفحه‌آرا: علی مهدیزاده

طراح جلد: زهرا مهدوی

نویت چاپ: اول - فروردین ۱۳۹۸

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه -

قیمت: ۹۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

مرکز انتشارات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

تلفن ۲۲۹۷۰۳۳۳

فهرست مطالب

۲۳	فصل اول: کلیات
۲۵	گفتار اول: اهمیت و ضرورت موضوع
۲۷	گفتار دوم: تعریف وارثان
۲۷	تعلیم و تربیت
۳۲	منابع انسانی
۳۳	سازمان‌های دفاعی
۳۴	آموزه‌های دینی
۳۴	مبانی
۳۵	اصول
۳۷	۷- مؤلفه
۳۷	۸- شاخص
۳۹	فصل دوم: مبانی و اصول تعلیم و تربیت
۳۹	در اسلام
۴۲	گفتار اول: مبانی و اصول معرفت‌شناختی
۴۲	مبنای امکان شناخت و تعلیم
۴۴	اصل ضرورت تعلیم و تربیت
۴۶	اصل همگانی بودن تعلیم و تربیت
۴۸	مبنای امکان شناخت امور غیبی (نامحسوس)
۴۹	اصل خداشناسی و توحید
۵۳	اصل نبوت
۵۵	اصل امامت و ولایت
۵۶	اصل معاد
۵۷	مبنای مراحل و ابزارهای معرفت
۵۹	اصل اعتقاد به مراحل چهارگانه معرفت
۵۹	اصل واقعیت
۵۹	اصل صدق و حقیقت
۵۹	اصل سازگاری عقل با وحی
۵۹	اصل هماهنگی ظاهر و باطن
۶۰	اصل ارزش

۶۰	گفتار دوم: مبنای هستی‌شناختی.....
۶۰	مبنای ماهیت از اویی و به‌سوی اویی جهان.....
۶۱	اصل لزوم حرکت اختیاری به‌سوی خدا.....
۶۳	اصل خدا‌محوری.....
۶۵	مبنای هدف‌داری هستی.....
۶۶	اصل ضرورت هدف‌داری در تعلیم و تربیت:.....
۶۷	مبنای وجود تأثیر و تأثر میان موجودات (رابطه علی و معلولی).....
۶۸	اصل تأثیر‌پذیری و تأثیر‌گذاری انسان.....
۶۹	مبنای تقسیم‌بندی موجودات (مادی و فرامادی).....
۷۰	مبنای تدریج بودن عالم ماده (و موجودات متعلق به ماده).....
۷۱	مبنای تراجم در عالم ماده.....
۷۱	اصل اولویت و تقدم.....
۷۳	گفتار سوم: مبنای انسان‌شناختی.....
۷۴	مبنای دوبعدی بودن انسان.....
۷۵	اصل جامع‌نگری.....
۷۷	مبنای کرامت (ذاتی) انسان.....
۷۹	اصل تکریم و شخصیت دادن.....
۸۰	مبنای فطرت کمال‌جویی و مطلق‌خواهی انسان.....
۸۲	مبنای تدریجی بودن شکل‌گیری شخصیت انسان.....
۸۵	مبنای تفاوت انسان‌ها در ظرفیت‌ها و قابلیت‌ها.....
۸۶	اصل تفرد.....
۸۸	مبنای انسان، حیوان بالفعل و انسان بالقوه.....
۸۹	اصل خردپروری و تعقل.....
۹۲	مبنای مختار بودن انسان.....
۹۴	اصل فعالیت دوسویه.....
۹۶	مبنای جاودانگی و فناپذیری انسان.....
۹۷	اصل گسترده‌نگری در اهداف تعلیم و تربیت اسلام.....
۹۹	فصل سوم: مؤلفه‌ها و شاخص‌های آموزشی.....
۹۹	منابع انسانی سازمانهای دفاعی.....
۱۰۱	مقدمه.....
۱۰۳	گفتار اول: معلم و آموزشگر، اولین مؤلفه آموزش.....
۱۰۵	مهم‌ترین شاخص‌های معلم و استاد.....
۱۰۵	اخلاق معلمی.....

۱۰۶.....	اخلاص و نیت الهی داشتن
۱۰۷.....	تواضع
۱۰۹.....	سعه صدر
۱۱۰.....	شخصیت‌دهی به فراگیر
۱۱۱.....	صمیمیت و محبت
۱۱۴.....	سخاوت در تعلیم
۱۱۸.....	جامعیت علمی و مطالعات کافی
۱۲۰.....	معلم به دو نوع علم نیازمند است
۱۲۱.....	احساس مسئولیت
۱۲۴.....	تعهد دینی اخلاقی
۱۲۵.....	ایجاد انگیزه در فراگیران
۱۲۶.....	برانگیختن نیاز به علم و آشنایی با فراگیران
۱۲۷.....	استفاده از ابزار تشویق
۱۲۹.....	استفاده از روش‌های آموزشی و عملی
۱۳۰.....	استفاده از ابزارها و رسانه‌های مناسب
۱۳۰.....	سهولت و آسان‌گیری
۱۳۱.....	پرورش حس اعتماد به نفس
۱۳۲.....	فن بیان و قدرت انتقال محتوا
۱۳۴.....	اظهارنظر در حد صلاحیت علمی
۱۳۵.....	تقویت قوه تفکر در فراگیران
۱۳۹.....	مشورت با فراگیران
۱۳۹.....	تشویق به کار گروهی
۱۴۰.....	مطرح کردن سؤال
۱۴۱.....	ایجاد زمینه‌های سؤال و استقبال از پرسش‌های دانشجویان
۱۴۱.....	ایجاد حس اعتماد
۱۴۲.....	نشاط و شادابی
۱۴۴.....	نظم و آراستگی
۱۴۶.....	هماهنگی رفتار با گفتار
۱۴۹.....	آشنایی با تدابیر امام و رهبری در نیروهای مسلح
۱۵۰.....	آشنایی با هشت سال دفاع مقدس
۱۵۴.....	آشنایی با مجموعه‌های نظامی
۱۵۵.....	آشنایی با تاریخ غزوات و سریه‌های اسلام

۱۵۹	برخورداری از روحیه جهادی
۱۶۴	بصیرت سیاسی
۱۶۷	مهمترین شاخص‌های معلم
۱۶۸	گفتار دوم: معلم و دانشجو، دومین مؤلفه آموزش
۱۶۸	مهم‌ترین شاخص‌های دانشجو و معلم
۱۶۸	اخلاق فراگیر
۱۶۹	خلوص نیت و انگیزه الهی
۱۷۰	تواضع در برابر استاد
۱۷۱	تقوا
۱۷۲	جرات و جسارت
۱۷۴	برخورداری از سبزه لازم
۱۷۴	تلاش در جهت نظم - تربیت علم
۱۷۴	احترام به استاد
۱۷۶	احترام به کتاب
۱۷۷	اراده، همت و تلاش مستمر
۱۷۹	مطالعه، مباحثه و تمرین
۱۸۱	توجه و تمرکز حواس
۱۸۳	برنامه‌ریزی
۱۸۳	نظم و انضباط
۱۸۶	روحیه انقلابی
۱۸۸	اخلاقیت و نوآوری
۱۹۱	حسن‌تعلق سرزمینی
۱۹۴	مهم‌ترین شاخص‌های معلم
۱۹۵	گفتار سوم: محتوای آموزشی، سومین مؤلفه آموزش
۱۹۵	مقدمه
۱۹۶	مهم‌ترین شاخص‌های محتوای آموزشی
۱۹۶	آموزش‌های اعتقادی و بیشی
۲۰۰	آموزش‌های اخلاقی و گرایشی
۲۰۴	آموزش‌های مهارتی - فنی
۲۱۰	آموزش‌های سیاسی
۲۱۳	رهبرشناسی
۲۱۵	دشمن‌شناسی
۲۱۹	زمان‌شناسی و تحلیل صحیح حوادث
۲۲۱	جریان‌شناسی

۲۲۲.....	فقه‌شناسی.....
۲۲۴.....	آشنایی با انقلاب اسلامی و قانون اساسی.....
۲۲۶.....	شناخت کامل از موقعیت جغرافیایی ایران.....
۲۲۶.....	آموزش احکام شرعی و عملی.....
۲۲۸.....	مهمترین شاخصهای محتوای آموزشی.....
۲۲۹.....	گفتار چهارم: متن آموزشی چهارمین مؤلفه آموزش.....
۲۲۹.....	تناسب با شرایط فراگیر.....
۲۲۹.....	روان و زیبا.....
۲۳۰.....	جذابیت آموزشی.....
۲۳۰.....	هدایت‌گری با حقیق و پژوهش (پژوهش محوری).....
۲۳۰.....	متکی به مآخذ معتبر.....
۲۳۱.....	تناسب با اعتقادات و ارزش‌های حاکم بر جامعه اسلامی.....
۲۳۱.....	دانش بومی شده.....
۲۳۲.....	برخوردار از ساختار منطقی.....
۲۳۲.....	مهمترین شاخصهای متن آموزشی.....
۲۳۳.....	گفتار پنجم: مدیران و مجریان آموزش.....
۲۳۳.....	گزینه‌های برتر.....
۲۳۴.....	انتقادپذیری.....
۲۳۶.....	بهره‌مندی از اخلاق اسلامی.....
۲۳۶.....	احترام و تکریم فراگیران.....
۲۳۷.....	خوش‌رویی با فراگیران.....
۲۳۸.....	برخوردار از روحیه همکاری و مشورت.....
۲۳۹.....	بهره‌مندی از تخصص و تجربه.....
۲۴۲.....	فاطمیت.....
۲۴۳.....	مهم‌ترین شاخص‌های مدیران.....
۲۴۴.....	گفتار ششم: محیط آموزشی ششمین مؤلفه تعلیم.....
۲۴۵.....	مهم‌ترین شاخص‌های محیط آموزشی.....
۲۴۵.....	طراحی و معماری اسلامی.....
۲۴۵.....	هماهنگی با روح متعالی.....
۲۴۶.....	هماهنگی با نظام تشریع.....
۲۴۷.....	تناسب با اهداف آموزشی.....
۲۴۷.....	حاکم بودن فضای معنوی.....

۲۴۸.....	رعایت جنبه‌های نظامی.....
۲۴۸.....	زیبایی محیط و سلامت وسایل.....
۲۴۹.....	امکانات و تکنولوژی آموزشی کافی.....
۲۵۰.....	شادابی و نشاط.....
۲۵۰.....	مهم‌ترین شاخص‌های محیط آموزشی.....
۲۵۱.....	فصل چهارم: مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت و پرورش.....
۲۵۳.....	گفتار اول: مربی و هدایتگر اولین مؤلفه تربیت.....
۲۵۷.....	مهم‌ترین شاخص‌های مربی.....
۲۵۷.....	شایستگی‌های رفتی.....
۲۵۸.....	دین‌شناس و حوزه تخصصی.....
۲۵۹.....	انسان‌شناس و مخاطب شناس.....
۲۶۰.....	دردشناس و درمان‌شناس.....
۲۶۰.....	محیط‌شناس.....
۲۶۱.....	شایستگی‌های اخلاقی معنوی.....
۲۶۲.....	خداگرایی.....
۲۶۳.....	عالم عمل‌گرا.....
۲۶۴.....	شرح صدر.....
۲۶۵.....	شایستگی‌های عملکردی و ایفای نقش مربی.....
۲۶۶.....	معرفت‌بخشی.....
۲۶۶.....	معرفت‌بخشی نسبت به کمالات انسانی و مقاصد تربیت.....
۲۶۷.....	معرفت بخشی به ارزش‌های اخلاقی.....
۲۶۸.....	معرفت بخشی به آسیب‌ها و موانع.....
۲۶۹.....	معرفت بخشی به محتواهای سازنده.....
۲۷۰.....	انگیزه‌سازی و شوق‌آفرینی.....
۲۷۱.....	ارائه برنامه‌های تربیتی.....
۲۷۲.....	مراقبت و همراهی.....
۲۷۴.....	مهم‌ترین شاخص‌های مربی.....
۲۷۴.....	شاخص‌های انگیزه‌سازی و شوق‌آفرینی.....
۲۷۵.....	گفتار دوم: متربی و طالب هدایت، دومین مؤلفه تربیت.....
۲۷۵.....	مهم‌ترین شاخص‌های متربی.....
۲۷۵.....	شوق و طلب.....
۲۷۷.....	تلاش و استمداد از خداوند.....
۲۷۸.....	پیروی از مربی و دستورات استاد.....

۲۷۹	قدرشناسی و احترام نسبت به استاد
۲۸۰	غنیمت شمردن فرصت‌ها
۲۸۱	استقامت و صبر بر سختی‌های راه
۲۸۲	مهم‌ترین شاخص‌های تربیتی
۲۸۳	گفتار سوم: محتوای تربیتی سومین مؤلفه تربیت
۲۸۳	تربیت عقلانی (پرورش و شکوفایی عقل و خرد)
۲۸۵	مفهوم‌شناسی عقل
۲۸۶	مفهوم‌شناسی تربیت عقلانی
۲۸۸	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت عقلانی
۲۸۸	تعقل و تفکر
۲۸۹	پاسخگو به پرسش‌ها و ارائه بهترین نظرات
۲۹۱	نوآوری و ابتکار
۲۹۴	اولویت محوری
۲۹۵	دین‌مدار
۲۹۷	فضیلت طلب و عادل
۲۹۹	راهکارهای تربیت عقلانی
۲۹۹	ارائه الگوی تفکر و خردورزی
۳۰۱	آزادی معنوی (رهایی از هوای نفس)
۳۰۳	کسب فضائل خردپرور
۳۰۴	معاشرت با عقلا
۳۰۶	عادت‌دهی عقل به تفکر
۳۰۷	مطالبه دلیل و برهان
۳۰۹	سؤال و پرسش‌گری
۳۱۲	پژوهش و پژوهشگری
۳۱۳	مطالعه و تتبع
۳۱۶	تجربه‌اندوزی
۳۱۷	بحث و مناظره علمی
۳۱۹	مهم‌ترین شاخصهای محتوای تربیتی
۳۲۰	تربیت اخلاقی
۳۲۲	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت اخلاقی معنوی در حوزه الهی و فردی
۳۲۲	اخلاص و طلب خشنودی خدا
۳۲۵	توکل و اعتماد به نصرت الهی

۳۲۸.....	توسل و انس و ارتباط با معصومین (ع).....
۳۳۰.....	خود مدیریتی.....
۳۳۰.....	تقسیم اوقات.....
۳۳۲.....	اشتغال به خویش و عیوب خود.....
۳۳۳.....	کنترل زبان.....
۳۳۴.....	صبر و ثبات قدم.....
۳۴۰.....	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت اخلاقی (فردی).....
۳۴۱.....	مهم‌ترین شاخص‌های اخلاقی معنوی در حوزه سازمان.....
۳۴۱.....	تبعیت و اطاعت‌پذیری.....
۳۴۵.....	تفکر راهبردی.....
۳۴۷.....	عمل انقلابی و پیش‌روندگی و پیش‌برندگی.....
۳۵۲.....	تکلیف محوری و وظیفه‌سنجی.....
۳۵۵.....	مدیریت جهادی.....
۳۵۹.....	سخت‌کوشی و خستگی‌پذیری.....
۳۶۲.....	امین و حافظ اسرار.....
۳۶۵.....	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت اخلاقی سازمانی.....
۳۶۶.....	روشها و شیوه‌های تربیت اخلاقی.....
۳۶۶.....	روش الگویی.....
۳۶۷.....	ارائه الگو.....
۳۷۱.....	خودالگویی.....
۳۷۵.....	روش انس با خدا و اهل بیت (ع).....
۳۷۷.....	روش انس با قرآن.....
۳۸۲.....	عبادت و بندگی خدا.....
۳۸۵.....	یاد مرگ و قیامت.....
۳۸۹.....	آگاهی و اشتغال به عیوب خویش.....
۳۹۲.....	مراقبه و محاسبه.....
۳۹۸.....	تحمیل به نفس.....
۳۹۹.....	عمل به ضد.....
۴۰۱.....	ارتباط با علماء و مجالست با نیکان و مردان خدا.....
۴۰۶.....	روش سیر و سیاحت و اردوهای علمی معنوی.....
۴۰۸.....	معرفت به آثار و نتایج ارزشمند فضائل و تبعات رذائل.....
۴۱۰.....	ایجاد محیط و موقعیت مناسب.....
۴۱۳.....	تکرار، تمرین و عادت (روش استمرار).....
۴۱۵.....	مهم‌ترین روش‌ها و راهکارهای تربیت اخلاقی.....

۴۱۶.....	تربیت سیاسی
۴۱۸.....	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت سیاسی
۴۱۸.....	التزام به وحدت حاکمیت دینی و سیاسی
۴۲۴.....	ولایت‌مداری
۴۲۹.....	دشمن‌ستیزی
۴۳۳.....	فتنه‌گریزی
۴۳۹.....	تصمیم و اقدام به‌موقع
۴۴۴.....	پرهیز از جناح‌گرایی و گروه‌گرایی
۴۵۱.....	ثبات قدم سیاسی
۴۵۵.....	راه‌های دستیابی به ثبات قدم سیاسی عبارتند از:
۴۵۵.....	تقویت ایمان و یقین
۴۵۶.....	بصیرت و شناخت
۴۵۷.....	دعا و استعانت از خداوند
۴۵۸.....	تقویت انگیزه‌های دینی و تضعیف انگیزه‌های شیطانی
۴۵۹.....	مطالعه سرگذشت ثابت‌قدمان و آشنایی با آن‌ها
۴۶۰.....	برخورداری از قدرت تحلیل مسائل سیاسی
۴۶۳.....	راهکارهای ارتقای قدرت تحلیل سیاسی
۴۶۳.....	برخورداری از بینش سیاسی
۴۶۴.....	برخورداری از ذهن خلاق و تحلیلگر
۴۶۴.....	آشنایی با زبان و علوم سیاست
۴۶۵.....	مطالعه، مباحثه و مناظره سیاسی
۴۶۵.....	دقت در بیانات مقام معظم رهبری
۴۶۶.....	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت سیاسی
۴۶۶.....	تربیت جسمانی
۴۶۸.....	ضرورت تربیت جسمانی در نیروهای نظامی و دفاعی
۴۶۹.....	مهم‌ترین شاخص‌های تربیت جسمانی
۴۶۹.....	سلامت جسمانی
۴۷۰.....	تناسب اندام
۴۷۱.....	آمادگی جسمانی
۴۷۴.....	قدرت و توانایی
۴۷۶.....	راهکارهای تربیت جسمانی
۴۷۶.....	ورزش

۴۸۵.....	غذا و تغذیه
۴۹۱.....	استراحت
۴۹۳.....	تفریحات سالم
۴۹۴.....	رعایت اصول بهداشتی
۴۹۸.....	تعدیل غرایز
۵۰۰.....	مهمترین شاخص‌های تربیت جسمانی
۵۰۳.....	فهرست منابع و مآخذ
۵۰۵.....	کتاب
۵۲۴.....	مقالات و نشریات

www.ketab.ir

مقدمه

تعلیم و تربیت هدفمند انسان، از دلایل اصلی ارسال رسل و انزال کتب آسمانی و نیز یکی از دغدغه‌های اصلی مکاتب فکری است. انسان از یکسو موجودی سرشار از استعدادهای گوناگون است و از دیگر سو، وجود گرایش‌های مختلف و گاه ناسازگار با گرایش‌های فطری و متعالی او، وی را با چالش‌هایی مواجه می‌سازد. در نگاه انسان‌شناسی دینی نیز بر این امر تأکید شده است. قرآن کریم انسان را مبارک‌ترین مخلوق خدا می‌داند و به خاطر این آفرینش به خودش تبریک می‌گوید (سوره مؤمنون: ۱۴) و نیز قابلیت این مخلوق در صعود به عالی‌ترین مراتب معنوی را یادآور می‌شود (سوره نجم: ۹) و با برشماری برخی از اوصاف ناپسند انسان مانند هلع، منوع، عجز و جزو (سوره معارج: ۱۹، ۲۰، ۲۱ و ۳۷)، اعلام می‌دارد که احتمال سقوط وی در تباهی‌ها جدی است. بنابراین، انسان موجودی متمایل به ده‌کران خیر و شر است و انتخاب و ادامه هر یک از این دو طریق، نیازمند تعلیم و تربیت است.

علاوه بر قرآن کریم، موضوع تعلیم و تربیت در منابع روایی نیز مورد عنایت است تا جایی که پیامبر اعظم (ص) خویشین را ادرار موخته درگاه الهی می‌داند (میزان الحکمه، ج ۱: ۷۸). با این بیان، ضرورت بازخوانی منابع دینی برای بازتولید تعلیم و تربیت دینی به‌خوبی احساس می‌شود؛ چراکه برون‌داد این امر افزون بر پیش‌خوانه‌ای متقن، به‌واسطه اتصال به گزاره‌های وحیانی، اطمینان خاطر برای به‌کارگیری محضورات این شهرش از سوی مؤمنان را نیز فراهم می‌کند.

برای فعلیت‌بخشی به استعدادهای به‌ودیعه نهاده شده در وجود انسان و رفع موانعی که در مسیر تعالی او قرار می‌گیرند، توجه به اموری چند ضروری است که در این میان، نقش دو امر از همه برجسته‌تر به نظر می‌رسد؛ نخست، برخورداری از طرحی جامع که شامل مبانی، اصول و شاخص‌ها بوده و به‌مثابه ترسیم مسیر حرکت (نقشه راه) به‌سوی کمال است و دوم، وجود راهبر و راهنما.

هر مکتبی برای ارائه مبانی و اصول تعلیم و تربیتی هم‌سو با جهان‌بینی خود، به تبیین موردنظر خویش از ارکان مبانی و اصول خود می‌پردازد. منظومه تعلیم و تربیت اسلام نیز از این قاعده مستثنی نبوده و ساختار این مکتب از مبانی، اصول، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظام تعلیم و تربیت که ریشه در نگاه انسان‌شناختی آن دارد، تشکیل شده است. از آنجا که موضوع تعلیم و تربیت، انسان است و برخی ویژگی‌های انسان‌ها متناسب با مشاغل و سازمان‌ها قابل تغییر است، سازمان‌های مختلف با توجه به نوع رسالت خود نیاز به تدوین اصول تعلیم و تربیت متناسب با منابع انسانی خود دارند. با بررسی‌های به عمل آمده مشخص گردید، چنین منظومه‌ای مبتنی بر آموزه‌های دینی و با رویکرد سازمان‌های دفاعی تدوین نگردیده است. همین اساس در مورد سازمان‌های دفاعی نیز این سؤال پیش می‌آید که «مبانی، اصول، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی مبتنی بر آموزه‌های دینی چیست؟» و پاسخ به این پرسش منوط به تبیین منسجم و دقیق مبانی، اصول، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظام فوق‌مبتنی بر مبانی دینی در حوزه دفاعی است. با این بیان، این موضوع دارای ویژگی‌های اساسی خواهد بود:

الف: بیان تمایزها؛ بدین معنا که با تدوین این تحقیق، مکتب اسلام از سایر مکاتب تربیتی به‌خوبی قابل بازشناسی است.

ب: جایگاه‌شناسی؛ بدین بیان که جایگاه تعلیم و تربیت با نگاه به منابع انسانی سازمان‌های دفاعی در ذیل نظام دفاعی جمهوری اسلامی قابل تعریف است.

بر این اساس کتاب حاضر در راستای تأمین دو ویژگی فوق، مباحثی مانند مبانی و اصول تعلیم و تربیت اسلامی از منظر آیات و روایات اسلامی، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعلیم و تربیت نیروی انسانی سازمان‌های دفاعی از نگاه اسلام، جایگاه تعلیم و تربیت اسلامی در نظام دفاعی جمهوری اسلامی ایران و تمایز مبانی و اصول تعلیم و تربیت مکتب اسلام را با سایر مکاتب تبیین می‌کند.

از سوی دیگر کتاب پیش رو به لحاظ نوع تحقیق، در زمره تحقیقات توسعه‌ای و کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی- کیفی است. قلمرو موضوعی تحقیق نیز انسان با تأکید بر شرایط، ویژگی‌ها و نیازهای منابع انسانی سازمان‌های دفاعی بوده و قلمرو زمانی آن

اصول ثابتی هستند که در هر زمان قابل استفاده است. روش گردآوری داده‌ها نیز به صورت مصاحبه و اسنادی و روش تحلیل داده‌ها از نوع کیفی و به صورت تلفیقی از دو روش توصیفی و مقایسه‌ای می‌باشد.

در این کتاب از یک سو مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی و انسان‌شناختی تعلیم و تربیت از دیدگاه اسلام و اصول مبتنی بر آن بیان شده است؛ مانند امکان شناخت و تعلیم، امکان شناخت امور غیبی، ماهیت از اوایی و به‌سوی اوایی جهان، هدفداری هستی، وجود تأثیر و تأثر میان موجودات (رابطه علی و معلولی)، تقسیم‌بندی موجودات (مادی و فرامادی)، تدریجی بودن عالم ماده و موجودات متعلق به آن، تراحم در عالم ماده، دوبعدی بودن انسان، کرامت ذاتر انسان، فطرت کمال‌جویی و مطلق‌خواهی انسان، تدریجی بودن شکل‌گیری شخصیت از آن، تفاوت انسان‌ها در ظرفیت و قابلیت‌ها، انسان حیوان بالفعل و انسان بالقوه، مختار بودن انسان و جاودانگی و فناپذیری انسان.

از سوی دیگر به بعد عقلی انسان که مهم‌ترین بعد وجود انسان است و نیز به قلب و روح انسان که برنامه تربیت اخلاقی معنوی برای آن تنظیم شده و نیز به تربیت سیاسی و بدنی به عنوان دیگر ساحت‌ها و ابعاد تربیت انسان توجه شده است. همچنین علاوه بر بعد فردی و رابطه انسان با خدای خود، به خلیقات و ویژگی‌های فرد به عنوان این که عضوی از اعضای سازمان‌های دفاعی است و به لحاظ بعد زندگی، پروها، شاخص‌های اخلاق سازمانی نیز مورد بحث قرار گرفته و در مجموع این مؤلفه‌ها را شاخص‌ها به صورت تبیینی و در قالب نمودار بیان گردیده است.

در اینجا لازم می‌دانم از پیشنهاد تدوین این تحقیق مهم، از مسئولین و حرم دانشکده دفاع ملی به ویژه امیر دکتر خسرو ابوالحسنی و از برنامه‌ریزی مدبرانه پژوهشکده مطالعات راهبردی و امنیت ملی جهت تدوین کتاب حاضر و نیز از پژوهشگران همکار به ویژه جناب آقای دکتر ابوالقاسم بخشیان و حجت‌الاسلام سیدی‌نژاد کمال سپاسگزاری را بنمایم. امید آن‌که این نوشتار در راستای رضای حق تعالی قرار گیرد.